

De relatie tussen pesten, gepest worden, pesten/gepest worden, niet betrokken bij pesten en
levenstevredenheid

Kirsten Beekers

ANR: 522221

Thesisbegeleider: J. Borghuis

Bachelorthesis Klinische Gezondheidspsychologie

Departement Ontwikkelingspsychologie

Mei 2014

Abstract

Pesten is een groot probleem bij kinderen en jongeren op school. In het huidige onderzoek wordt het verschil tussen verschillende groepen van pesten (pesten, gepest worden, pesten/gepest worden, niet betrokken zijn bij pesten) en levensvreugheid onderzocht. Ook wordt onderzocht of sociale angst een mediator is tussen de verschillende groepen van pesten en levensvreugheid. Belgische studenten (N=200) vulden een aangepaste versie in van vragenlijsten over pesten, levensvreugheid en sociale angst. Na een regressieanalyse te hebben uitgevoerd bleek de eerste hypothese deels te kloppen. De groepen gepest worden en pesten/gepest worden scoorden lager in vergelijking met de groep niet betrokken bij pesten op levensvreugheid. Het negatieve verschil was sterker bij de groep pesten/gepest worden dan bij de groep gepest worden. Bij de groep pesten is geen significant verband gevonden. Om de tweede hypothese te testen is er nogmaals een regressieanalyse uitgevoerd met sociale angst als mediator. Uit de resultaten bleek dat sociale angst geen mediator is tussen de verschillende groepen van pesten en levensvreugheid.

Keywords: pesten, gepest worden, pesten/gepest worden, levensvreugheid, sociale angst, adolescenten

Abstract

Bullying is a serious problem in schools with children and adolescents. The present study investigates the relationship between different groups of bullying (bully, being bullied, bully/victim, not involved) and life satisfaction. Social anxiety as a mediator is also being examined in the relationship between the different groups of bullying and life satisfaction. Students of Belgian origin (N=200) filled in different questionnaires about bullying (KRV-J), life satisfaction (Diener Life Satisfaction) and social anxiety (Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders). A linear regression was performed and results indicated that the groups being bullied and bully/victim scored lower on life satisfaction compared to the group who had nothing do with bullying. The group bully/victim had the strongest negative relationship with life satisfaction. The group bully showed no significant difference compared to the group who had nothing to do with bullying towards life satisfaction. To examine the second hypothesis a linear regression was performed. In this regression, social anxiety was being examined as a mediator. Results showed that social anxiety was not a mediator between the different groups of bullying and life satisfaction.

Key words: bully, victim, bully/victim, life satisfaction, social anxiety, adolescents

In dit onderzoek wordt het verschil tussen verschillende groepen van pesten en levenstevredenheid onderzocht. Pesten is een groot probleem. Ongeveer tien procent tot dertig procent van de kinderen en jeugdigen heeft te maken met een vorm van pesten (Cook, Williams, Guerra, Kim, & Sadek, 2010; Nansel et al., 2001; Solberg & Olweus, 2003). Kinderen of jeugdigen worden gepest als zij gedurende een lange tijd herhaaldelijk worden blootgesteld aan negatieve acties van één of meerdere andere kinderen of jeugdigen. Pesten heeft meerdere kenmerken: de veelvuldigheid van het pesten, de intentie om iemand pijn te doen, het pesten is gedurende een langere tijd en er heerst een machtsverschil in relatie tussen de pester en degene die gepest wordt (Estévez, Murgui, & Musitu, 2009; Houbre, Tarquinio, Thullier, & Hergott, 2006). Er zijn verschillende manieren van pesten: ten eerste is er het fysieke pesten. Hierbij wordt er lichamelijk contact gebruikt. Ten tweede is er verbale agressie, waarbij er dreigingen worden geuit en wordt gescholden. Ten derde is er nog een vorm van pesten waarbij de sociale relaties worden aangetast. Er worden geruchten verspreid en vriendschappen worden gemanipuleerd (Estévez et al., 2009; Houbre et al., 2006).

Er zijn verschillende theorieën die het pesten kunnen verklaren. Ellis et al. (2012) ziet pesten als een vorm van agressie. Er wordt gepest om fysieke, sociale en seksuele middelen te verkrijgen. Dit is te zien bij dieren en kan ook worden toegepast bij de mens. Pesten is een middel dat wordt gebruikt om een hogere sociale status te krijgen (Ellis et al., 2012; Veenstra et al., 2007; Monks et al., 2009). Dit heeft betrekking tot het andere geslacht, die onder de indruk zijn van het pesten. Mensen van hetzelfde geslacht zien pesten als iets negatiefs (Ellis et al., 2012). Ook dominantie speelt een rol in het pesten van anderen. Als kinderen hoog op dominantie scoren, is het mogelijk dat deze kinderen pesten om hun dominantie te laten zien over andere kinderen (Veenstra et al., 2007). Monks et al. (2009) verklaart het pesten vanuit verschillende theorieën. Een belangrijke theorie is de ‘social learning theorie’. Volgens de ‘social learning theorie’ speelt de familieachtergrond een belangrijke factor in het pesten.

Kinderen kunnen het pesten leren via observatie, reinforcement en hun rolmodel hetzelfde zien doen. Volgens Karatzias, Power & Swanson (2002) zijn er bepaalde factoren die van invloed kunnen zijn op gepest worden. Een eerste factor is de omgeving van de school waarin de kinderen leven, zoals de leraren die voor de klas staan en de hoeveelheid kinderen in een klas. De tweede factor is de externe kenmerken van een slachtoffer of iemand die pest. Hierbij moet worden gedacht aan bijvoorbeeld een uiterlijke afwijking, spreekproblemen en obesitas. De laatste factor is de gedragskarakteristiek van slachtoffers en pesters, zoals agressie, zelfvertrouwen en het uiten van angst.

Gepest worden heeft vele gevolgen voor het welzijn van de slachtoffers. Zij zijn vaker onzeker, angstig en hebben een negatieve kijk op zichzelf (Olweus, 1997). De slachtoffers voelen zich vaak dom, onzeker, minder aantrekkelijk en voelen zich alsof ze gefaald hebben (Estévez et al., 2009; Olweus, 1997). Kinderen die gepest worden melden meer fysieke en mentale problemen en denken meer aan zelfmoord plegen in vergelijking met kinderen die niet gepest worden (Flaspohler, Elfstrom, Vanderzee, & Sink, 2009).

Angst speelt een grote rol bij pesten worden. De groepen gepest worden en pesten/gepest worden scoorden hoger op de vragenlijst SCARED dan de groepen pesten en niet betrokken zijn bij het pesten (Isolan, Salum, Osowski, Zottis, & Manfro 2013). Ook in een ander onderzoek wordt bevestigd dat de groep pesten/gepest worden meer angst, depressie en psychosomatische symptomen rapporteerden. De groepen pesten en gepest worden scoorden gelijk (Kaltiala-Heino, Rimpelä, Rantanen, & Rimpelä, 2000). Echter gaat het bij deze onderzoeken om angst en is sociale angst een vernieuwend aspect. In het huidige onderzoek wordt sociale angst onderzocht met levenstevredenheid en de verschillende groepen van pesten.

Er kunnen vier categorieën worden aangeduid met pesten: de pesters, de slachtoffers, de groep die zowel pest als gepest wordt en de groep die niet bij het pesten betrokken is (Estévez et al., 2009; Gobina et al., 2008; Houbre et al., 2006). Deze vier groepen worden ook gebruikt in het huidige onderzoek. Ten eerste is er de groep pesters. Deze groep wordt gekenmerkt door een agressieve houding en toont een positieve instelling met betrekking tot het gebruik van geweld. Ook zijn zij impulsief en willen graag dominant over anderen zijn en zijn zij fysiek sterker (Olweus, 1997). Het gezin wordt gekenmerkt door conflicten en het ouderlijk toezicht is minder ten opzichte van de normale groep (Cook et al., 2010). Ten tweede is er de groep die gepest wordt. De kinderen en jeugdigen in deze groep worden gekenmerkt door mindere sociale vaardigheden, een negatief zelfbeeld, een negatieve gezins- of schoolomgeving en daarnaast hebben zij moeite met het oplossen van sociale problemen (Cook et al., 2010). Ten derde is er de groep die zowel pest als gepest wordt. Deze groep wordt sinds korte tijd onderzocht. Zij vertonen meer agressiviteit dan de groep pesters en de groep heeft een groter risico op gedrags-, psychologische- en psychosomatische problemen (Flaspohler et al., 2009; Gobina et al., 2008). Zij scoren hoog op neurotische en psychotische testen en worden vaak niet geaccepteerd door hun leeftijdsgenoten (Houbre et al., 2006). Ook worden zij gekenmerkt door een negatief zelfbeeld, slechte schoolresultaten, afwijzingen door leeftijdsgenoten, negatieve beïnvloedingen door leeftijdsgenoten en ook deze groep heeft moeite met het oplossen van sociale problemen (Cook et al., 2010).

Levenstevredenheid wordt steeds vaker onderzocht bij verschillende groepen van pesten. Levenstevredenheid verwijst naar hoe mensen hun leven in het geheel zien en hoe zij hun leven beoordelen met betrekking tot de toekomst (Flaspohler et al., 2009). Deze beoordeling over hun leven kan positief of negatief zijn (Flaspohler et al., 2009). Het onderzoeken van levenstevredenheid wordt vooral uitgevoerd bij volwassenen en een lage levenstevredenheid kan psychologische stoornissen, de fysieke gezondheid en andere

problemen voorspellen. Levenstevredenheid bij kinderen wordt steeds meer onderzocht en de focus ligt bij deze onderzoeken op de levenstevredenheid als afhankelijke variabele (Flaspohler et al., 2009). Er zijn al enkele resultaten bekend over levenstevredenheid en de invloeden van een lage of hoge levenstevredenheid. Levenstevredenheid wordt negatief geassocieerd met depressie, angst en sociale stress (Gilman & Heubner, 2006; Flaspohler et al., 2009). Ook is er een negatieve correlatie tussen levenstevredenheid en agressief gedrag, het gebruik van middelen zoals alcohol en drugs (Flaspohler et al., 2009) en het gebruiken van een wapen (Valois, Zullig, Drane, & Huebner, 2001; Zullig, Valois, Huebner, Oeltmann, & Drane, 2001). Het is belangrijk om meer te weten te komen over de invloed van levenstevredenheid, want adolescenten die een hogere levenstevredenheid tonen, hebben ook betere schoolresultaten en hebben minder last van angst en depressie (Gilman & Heubner, 2006).

Er zijn enkele onderzoeken gedaan naar pesten in combinatie met levenstevredenheid. De resultaten van verschillende onderzoeken zijn niet consistent. Estévez et al. (2009) rapporteren dat pesters een lagere levenstevredenheid hebben in vergelijking tot de groepen pesten en pesten/gepest worden. Gobina, Zaborskis, Pudule, Kalnins, & Villerusa (2008) onderzocht levenstevredenheid in combinatie met pesten. Uit de resultaten blijkt dat levenstevredenheid niet negatief werd geassocieerd met de groep pesters. De groep pesten/gepest worden rapporteerden de laagste levenstevredenheid samen met de groep gepest worden (Gobina et al., 2008). Flaspohler et al. (2009) rapporteren de laagste levenstevredenheid bij de groep pesten/gepest worden. Levenstevredenheid wordt vaak alleen gemeten bij kinderen die gepest worden en de andere groepen van pesten worden weinig onderzocht (Flaspohler et al., 2009). De inconsistente resultaten zijn dat bij verschillende onderzoeken blijkt dat er andere groepen hoger of lager scoren op levenstevredenheid. Er is

dus weinig duidelijkheid over levenstevredenheid en pesten en daarom is verder onderzoek van belang.

Het doel van deze studie is het onderzoeken van levenstevredenheid bij de vier groepen (pesteren, gepest worden, pesten/gepest worden, niet betrokken bij pesten). Uit voorgaande onderzoeken is gebleken dat er een verschil is: kinderen en jeugdigen die niet betrokken zijn bij pesten vertonen een hogere levenstevredenheid. De andere groepen vertonen een lagere levenstevredenheid, waar verschillende en inconsistente resultaten worden getoond. Hieruit volgt de eerste vraag: is er een verschil in levenstevredenheid tussen de groep die niet betrokken is bij het pesten, kinderen die gepest worden, kinderen die pesten en de groep die zowel pest als gepest wordt? De hypothese bij deze vraagstelling is dat alle groepen die met pesten te maken hebben een lagere levenstevredenheid hebben dan de groep die niet betrokken is bij het pesten.

De tweede vraag die beantwoordt wordt met dit onderzoek is: is sociale angst een mediator tussen levenstevredenheid en de verschillende groepen van pesten? Met andere woorden, wordt het verschil in levenstevredenheid tussen de verschillende groepen van pesten deels verklaard door sociale angst? Olweus (1997) heeft aangetoond dat kinderen die gepest worden vaker angstig zijn en onderzoek van Gilman & Huebner (2006) laat zien dat levenstevredenheid een negatieve invloed heeft op angst en sociale stress. Sociale angst is een specifiekere vorm van angst en nog niet vaak getoetst met levenstevredenheid en pesten. Bij sociale angst zijn mensen bang in het sociaal situaties. Door deze angst worden zij ernstig belemmerd in hun dagelijks leven en functioneren zij minder (Storch & Masia-Warner, 2004). Het is interessant om sociale angst als mediator te onderzoeken, omdat sociale angst van invloed kan zijn op de verschillende groepen van pesten en levenstevredenheid en een stap verder gaat dan sociale stress. De hypothese bij deze onderzoeksvraag is dat sociale angst een mediator is tussen de verschillende groepen van pesten en levenstevredenheid.

Het belang van deze studie is het verschil in levenstevredenheid onderzoeken tussen de verschillende groepen van pesten, zodat hier zo nodig ingegrepen kan worden in de vorm van interventies. Hierdoor zou de levenstevredenheid kunnen verhogen en het pestgedrag verlaagd kunnen worden.

Methode

Deelnemers

Aan dit onderzoek hebben 202 adolescenten meegewerkt. Twee mensen zijn uitgesloten vanwege ontbrekende antwoorden. In totaal werden er 200 mensen meegenomen in de analyse. Zij zaten op scholen in België. De leeftijden varieerden van 14 tot en met 19 jaar. De gemiddelde leeftijd was 16.65 jaar ($SD = .81$); 32% van de deelnemers zijn jongens en 68% waren meisjes. 99.5% van de leerlingen waren van Belgische afkomst en 0.5% is van Chinese afkomst. De leerlingen varieerden van leerjaar 3 (0.5%), 4 (6.4%), 5 (50.5%) en 6 (42.6%). Zij zijn verdeeld over de volgende schooltypes: Algemeen Secundair Onderwijs (70.3%), Technisch Secundair Onderwijs (11.4%) en Beroeps Secundair Onderwijs (17.8%). Eén leerling had het schooltype niet vermeld.

Procedure

De vragenlijsten werden afgenomen op scholen in België. In 2011 werden de scholen gecontacteerd door middel van een e-mail of persoonlijk contact met een standaard opgestelde brief. In deze brief werd het doel van de studie uitgelegd en hoe dit onderzocht werd. De vragenlijsten werden verspreid tijdens schooluren. Bij de vragenlijsten werd een formulier toegevoegd. Dit formulier konden leerlingen invullen als zij niet wilden meewerken aan het onderzoek. Op de voorkant werd vermeld dat de directie en de leerkrachten de vragenlijsten niet konden inkijken. Gegevens worden anoniem en vertrouwelijk verwerkt. De vragenlijsten waren oorspronkelijk in de Engelse taal. Deze werden via de back-translation procedure

vertaald naar het Nederlands. Daarna werd de Nederlandse versie vertaald naar het Engels en vergeleken met de oorspronkelijke Engelse versie.

Instrumenten

De vragenlijst ‘gevoelens en gedachten over jezelf en leeftijdsgenoten’ bestond uit verschillende sub-vragenlijsten. De volgende vragenlijsten zijn in het huidige onderzoek gebruikt:

Groepen pesten

Klasgenoten Relatie Vragenlijst (Liebrand, van IJzendoorn, & Lieshout, 1991). Bij deze vragenlijst werd pesten gemeten met 37 vragen. Voor dit onderzoek is de vragenlijst in tweeën gedeeld. Voor het facet ‘pesten’ werden negen vragen gebruikt. Er werden vragen gesteld, zoals ‘hoe vaak heb je zelf meegedaan bij het pesten van andere leerlingen op school’, ‘hoe vaak heb je zelf de afgelopen 5 dagen meegedaan bij het pesten van andere leerlingen’, en ‘zou je meedoen als er een leerling gepest wordt die je niet aardig vindt’. De vragen moesten beantwoord worden met een schaal van één tot en met vijf, zes of zeven. Omdat er verschillende antwoordmogelijkheden zijn, zijn de items gestandaardiseerd en daarna opgeteld. De antwoordmogelijkheden gingen van ‘ik heb geen andere leerlingen gepest’ tot ‘verschillende keren per dag’. Voor het facet ‘gepest worden’ werden acht vragen uit de vragenlijst gebruikt. De volgende vragen werden beantwoord door de leerlingen: ‘hoe vaak hebben andere leerlingen jou dit schooljaar gepest’, ‘hoe vaak ben je de afgelopen 5 dagen op school gepest geweest’, en ‘hoe vaak zeggen medeleerlingen gemene en vervelende dingen tegen je’. De vragen moesten beantwoord worden met een schaal die liep van één tot en met vijf, zes of zeven. Ook hier zijn de vragen eerst gestandaardiseerd en daarna opgeteld. De Cronbach’s alfa bij de vragenlijst over pesten was .84 en bij de vragenlijst over gepest worden .90. Volgens de uitleg bij de vragenlijst over pesten wordt een leerling gepest

wanneer er gemene of kwetsende dingen worden gezegd; hem/haar volledig negeren of uitsluiten uit hun vriendengroepje; hem/haar slaan, schoppen, duwen, bedreigen; leugens vertellen, valse geruchten verspreiden; en andere kwetsende zaken. Pesten en gepest werden gemeten in het huidige schooljaar en op school. De vragen gingen over de intensiteit van pesten en hoe er gepest werd. Er waren twee vragen die het pestgedrag van het vorige jaar maten en het pestgedrag buiten school.

Voor dit onderzoek werden er vier groepen gemaakt: pesters (n= 32), gepest worden (n= 57), pesten/gepest worden (n= 52) en de groep die niet betrokken is bij pesten (n= 60). Deze groepen zijn gemaakt met de subschalen. De verschillende items werden bij elkaar opgeteld. Als de score van de persoon hoger was dan 0 werd deze toegewezen aan één van de drie groepen. Vervolgens kregen de verschillende groepen een cijfer toegewezen, waarmee de groepen onderscheiden konden worden.

Levenstevredenheid

Diener Life Satisfaction (Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985). Met deze vragenlijst werd de levenstevredenheid gemeten. Dit werd gedaan aan de hand van vijf vragen, zoals ‘Op de meeste vlakken sluit mijn leven dicht aan bij mijn ideaal; ‘mijn levensomstandigheden zijn uitstekend’; en ‘ik ben tevreden met mijn leven’. De student kon hier een keuze maken uit een schaal van 1 (helemaal oneens) tot en met 7 (helemaal eens). De items zijn eerst gestandaardiseerd en daarna zijn ze bij elkaar opgeteld. De Cronbach’s alfa bij deze vragenlijst was .87.

Sociale Angst

Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders (Muris & Steerneman, 2010). Het facet ‘sociale angst’ werd met deze vragenlijst gemeten. De vragenlijst bestond uit vier vragen, zoals ‘ik ben niet graag bij onbekende mensen’; ‘ik voel me nerveus bij mensen die ik

niet goed ken'; ' ik vind het moeilijk om met mensen te praten die ik niet ken'; en 'ik ben verlegen bij mensen die ik niet goed ken'. De student moest een schaal invullen die gaat van 1 (bijna nooit) tot en met 3 (vaak). De items zijn bij elkaar opgeteld. De Cronbach's alfa bij deze vragenlijst was .82.

Statistische analyse

Er is gebruik gemaakt van 'listwise deletion' om de missende variabelen niet mee te nemen in de analyses. Een regressieanalyse is uitgevoerd om de volgende vraag te kunnen beantwoorden: is er een verschil in levenstevredenheid tussen kinderen die gepest worden, kinderen die pesten, de groep die zowel pest als gepest wordt en de groep die niet betrokken is bij het pesten? Hierbij is geslacht ingevoerd als controlevariabele. De groep die niet betrokken is bij het pesten is een referentiecategorie. De verschillende groepen van pesten zijn toegevoegd als dummy aan de analyse. Hierdoor kon er gemeten worden of de groepen verschillen van de referentiecategorie. Ook is er een regressieanalyse uitgevoerd met de verschillende groepen pesten en levenstevredenheid om het verschil te onderzoeken. Hierin wordt sociale angst meegenomen als mediator om te onderzoeken of deze variabele van invloed is op het verband tussen levenstevredenheid en pesten. Mediatie wordt getoetst aan de hand van de methode van Baron & Kenny (Keith, 2006). Eerst zal er worden gekeken naar de relatie tussen de verschillende groepen van pesten en levenstevredenheid. Daarna wordt er gekeken of de verschillende groepen van pesten sociale angst voorspeld. Als laatste wordt gekeken naar de voorspelling van sociale angst op levenstevredenheid. Wanneer deze stappen allemaal significant zijn, is er sprake van mediatie. Bij deze regressieanalyse is opnieuw gebruik gemaakt van geslacht als controlevariabele. De groep die niet betrokken is bij het pesten is wederom gebruikt als referentiecategorie.

Resultaten

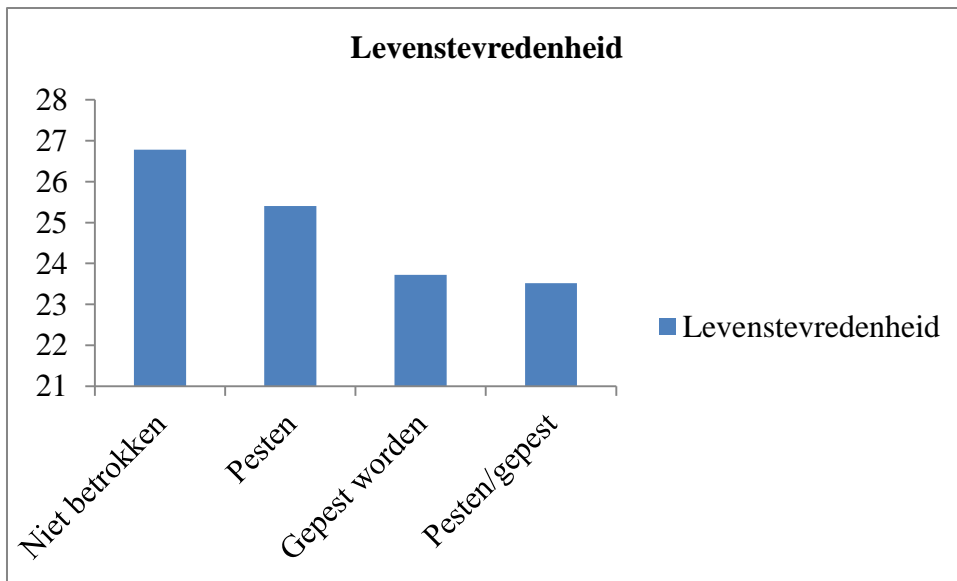
In Tabel 1 zijn de gemiddeldes, standaarddeviaties en spreiding te zien voor alle variabelen die zijn meegenomen in dit onderzoek.

Tabel 1

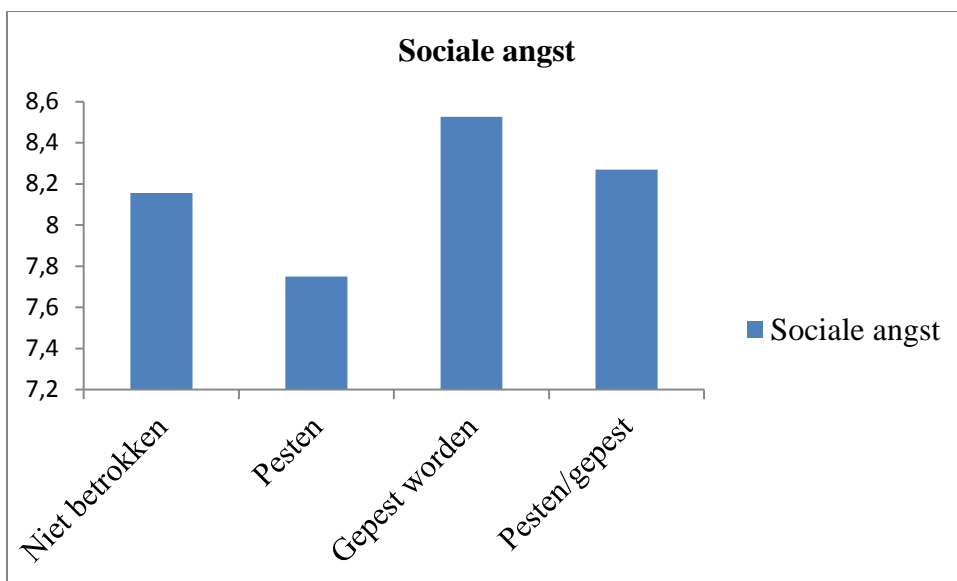
Gemiddeldes, standaarddeviatie en range van de variabelen in dit onderzoek

	N	Gemiddelde (SD)	Range
Leeftijd	202	16.65 (.81)	14 – 19
Leerjaar	202	5.35 (.62)	3 – 6
Pesten	202	.16 (.37)	0 – 1
Gepest	202	.28 (.45)	0 – 1
Pesten/gepest	202	.26 (.44)	0 – 1
Niet betrokken	202	.30 (.46)	0 – 1
Levenstevredenheid	202	24.84 (5.39)	5 – 35
Sociale Angst	201	8.24 (2.23)	4 – 12

In Figuur 1 is te zien dat de groep die niet betrokken is bij het pesten het hoogste scoort op levenstevredenheid. In Figuur 2 is te zien dat de groep gepest worden het hoogste scoort op sociale angst. De groep pesten scoort het laagst op sociale angst.

Figuur 1. Gemiddeldes van levenstevredenheid bij verschillende groepen van pesten.

Figuur 2. Gemiddeldes van sociale angst bij verschillende groepen van pesten.

De eerste hypothese is getest met een lineaire regressie. Bij deze vraag werd onderzocht of er een verschil is in levenstevredenheid tussen de verschillende groepen pesten: gepest worden, pesten, mensen die tot beide groepen behoren en de groep die niets met pesten te maken heeft. Met de controle variabele 'geslacht' wordt .02% van de variantie in levenstevredenheid verklaart. Door toevoeging van de verschillende groepen van pesten wordt

7.00% van de variantie verklaard in levenstevredenheid. De groep niet betrokken is bij het pesten wordt hier als referentiecategorie gebruikt. In Tabel 3 is te zien dat de groepen gepest worden en pesten/gepest worden significant zijn wanneer je kijkt naar levenstevredenheid. Het negatieve getal bij de groepen gepest worden en pesten/gepest worden is een vergelijking met de groep die niet betrokken is bij het pesten op levenstevredenheid. De groep pesten heeft geen significante vergelijking met de groep die niet betrokken is bij het pesten op levenstevredenheid.

Tabel 3

Regressieanalyse van levenstevredenheid op geslacht en verschillende groepen van pesten (N=200)

Variabele	Model 1			Model 2		
	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>B</i>	<i>SE</i>	β
Geslacht	-.54	.82	-.05	-.74	.82	-.06
Niet betrokken				0.00	0.00	0.00
Pesten				-1.49	1.16	-.10
Gepest				-2.80	.97	-.23**
Pesten/gepest				-3.32	1.00	-.27**
R ² change		.00			.06	

** $p < .01$.

Om de tweede hypothese te onderzoeken, is er gekeken naar de mediatie van sociale angst op de relatie tussen de verschillende groepen van pesten en levenstevredenheid. De

verklaarde variantie door geslacht, de verschillende groepen van pesten en sociale angst in levenstevredenheid is 8.00%. In Tabel 4 is te zien dat sociale angst geen significant verschil heeft op levenstevredenheid. Ook als de verschillende groepen van pesten worden toegevoegd aan de lineaire regressie is sociale angst niet significant. Bij de tweede hypothese werd getoetst of sociale angst een mediator was tussen de verschillende groepen van pesten en levenstevredenheid. Omdat er geen significant verschil is gevonden tussen levenstevredenheid en sociale angst, is sociale angst geen mediator tussen de verschillende groepen van pesten en levenstevredenheid.

Tabel 4

Regressieanalyse van levenstevredenheid op geslacht, sociale angst en verschillende groepen van pesten (N=200)

Variabele	Model 1			Model 2			Model 3		
	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>B</i>	<i>SE</i>	β
Geslacht	-.65	.82	-.06	-.68	.82	-.06	-.95	.82	-.08
Sociale Angst				-.18	.17	-.07	-.16	.17	-.07
Niet betrokken							0.00	0.00	0.00
Pesten							-1.77	1.17	-.12
Gepest							-2.90	.97	-.24**
Pesten/gepest							-3.51	1.00	-2.87**
<i>R</i> ² change		.00			.01			.07	

** $p < .01$.

Om te onderzoeken of de groepen onderling significant verschillen, zijn er exploratieve toetsen uitgevoerd. In Tabel 5 is de groep pesten als referentiecategorie gebruikt. Uit deze regressieanalyse blijkt dat de verschillende groepen van pesten onderling niet significant verschillen op levenstevredenheid. In Tabel 6 is de groep gepest worden gebruikt als referentiecategorie. De groep die niet betrokken is bij het pesten laat een significant verschil zien met de groep gepest worden op levenstevredenheid. De andere groepen tonen geen significant verschil. In Tabel 7 is de groep pesten/gepest worden gebruikt als referentiecategorie. Ook hier is er een significant verschil met de groep die niet betrokken is bij het pesten op levenstevredenheid. De andere groepen hebben geen significant verschil met de groep pesten/gepest worden op levenstevredenheid.

Tabel 5

Regressieanalyse van levenstevredenheid op geslacht en verschillende groepen van pesten (N=200)

Variabele	<i>B</i>	<i>SE</i>	β
Geslacht	-.74	.82	-.06
Pesten	0.00	0.00	0.00
Gepest	-1.24	1.17	-.10
Pesten/gepest	-1.77	1.17	-.14
Niet betrokken	1.61	1.15	.14
R^2 change		.07	

Tabel 6*Regressieanalyse van levenstevredenheid op geslacht en verschillende groepen van pesten**(N=200)*

Variabele	<i>B</i>	<i>SE</i>	β
Geslacht	-.72	.82	-.06
Gepest	0.00	0.00	0.00
Pesten	1.32	1.17	.09
Pesten/gepest	-.51	1.02	-.04
Niet betrokken	2.87	.97	.24**
<i>R</i> ² change		.07	

** $p < .01$.

Tabel 7*Regressieanalyse van levenstevredenheid op geslacht en verschillende groepen van pesten**(N=200)*

Variabele	<i>B</i>	<i>SE</i>	β
Geslacht	-.72	.82	-.06
Pesten/gepest	0.00	0.00	0.00
Pesten	1.83	1.17	.13
Gepest	.53	1.02	.04
Niet betrokken	3.380	1.00	.29**
R ² change		.07	

** $p < .01$.

Discussie

De eerste vraag die in dit onderzoek beantwoord werd is de volgende vraag: 'Is er een verschil in levenstevredenheid tussen kinderen die gepest worden, kinderen die pesten en de groep die zowel pest als gepest wordt?'. De hypothese bij deze vraagstelling was dat er een verschil is tussen de verschillende groepen van pesten en levenstevredenheid. Uit de resultaten van een regressieanalyse blijkt dat er alleen een significant negatief verschil is tussen de groepen gepest worden en pesten/gepest worden vergeleken met de referentiecategorie niet betrokken bij pesten op levenstevredenheid. Voor de groep pesten was er een negatief verschil, maar deze was niet significant. De eerste hypothese wordt dus deels ondersteund voor de groepen gepest worden en pesten/gepest worden door de resultaten.

De tweede onderzoeksvraag die beantwoord werd is: 'Is sociale angst een mediator tussen levenstevredenheid en de verschillende groepen van pesten?'. Ook hier werd een regressieanalyse uitgevoerd met als resultaat dat sociale angst geen mediator is tussen levenstevredenheid en de verschillende groepen van pesten.

In de inleiding is te lezen dat er inconsistente resultaten zijn met betrekking tot levenstevredenheid en de verschillende groepen van pesten. Een aantal onderzoeken (Flaspohler et al., 2009; Gobina et al., 2008) rapporteerden de laagste levenstevredenheid bij de groep pesten/gepest worden. Een ander onderzoek (Estévez et al., 2009) vond dat de groep pesters een lagere levenstevredenheid ondervonden in vergelijking tot de andere groepen. De resultaten van het huidige onderzoek komen overeen met de resultaten dat de groep pesten/gepest worden en de groep gepest worden de laagste levenstevredenheid vertoonden. De resultaten over de groep pesters komt niet overeen met eerder gevonden resultaten. Een verklaring hiervoor kan zijn dat pesters een grotere sociale achterban hebben die de pester steunt in wat deze doet (Estévez et al., 2009; Olweus, 1997). De sociale relaties van de pester zouden eventueel onderzocht kunnen worden in een vervolgonderzoek.

De tweede hypothese komt niet overeen met de resultaten. Olweus (1997) heeft eerder onderzocht dat kinderen die gepest worden vaker angstig zijn. En ander onderzoek (Gilman & Heubner, 2006) laat zien dat levenstevredenheid een negatieve invloed heeft op angst en sociale stress. Ook scoren de groepen gepest worden en pesten/gepest worden hoger op een angstvragenlijst dan de groepen pesten en niet betrokken zijn bij het pesten (Isolan et al., 2013). Uit de resultaten blijkt dat sociale angst geen mediator is. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat sociale angst maar met vier vragen is gemeten. Hierdoor kan de betrouwbaarheid om sociale angst te meten laag zijn. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is om angst met meer vragen te meten, waardoor de betrouwbaarheid omhoog kan gaan en er eventueel nieuwe aspecten met betrekking tot het pesten naar voren komen.

Een beperking van dit onderzoek is dat het onderzoek maar op één tijdstip is gemeten. Verschillen in levenstevredenheid kunnen ontstaan over tijd en daarom is het belangrijk voor vervolgonderzoek om de vragenlijst op verschillende momenten af te nemen. Hierdoor kunnen de veranderingen over tijd en de causaliteit tussen pesten en levenstevredenheid beter worden aangetoond.

Wat ook een beperking kan zijn is het verdelen van de groepen in de verschillende categorieën. Wanneer behoor je tot de groep pesten? Is dit wanneer je één keer gepest hebt? Het is moeilijk om de participanten in de groepen onder te brengen. Bij dit onderzoek werden participanten in groepen verdeeld als zij een score van één of hoger hadden. Dat wil zeggen dat wanneer zij één keer pestten of gepest werden, zij tot die groep hoorden. De participanten die bijna nooit pesten of gepest worden zitten dus in dezelfde groep als degenen die vaak pesten of gepest worden. Dit zou van invloed kunnen zijn op de resultaten. Het is daarom belangrijk om duidelijke cutoff scores te hebben voor de groepen.

Eén van de sterke punten van het huidige onderzoek is voldoende participanten in elke groep. Door de groepen onder te verdelen in vier groepen zijn er nog steeds voldoende participanten in elke groep. Ook de participanten zelf zijn een sterk punt in dit onderzoek. Pesten of gepest worden komt vaker voor in de leeftijdscategorie die is onderzocht (Cook et al., 2010; Nansel et al., 2001).

Het belang van deze studie was om een duidelijk beeld te krijgen van levenstevredenheid en de verschillende groepen van pesten. Een lage levenstevredenheid wordt geassocieerd met depressie, angst en sociale stress (Gilman & Heubner, 2006; Flaspohler et al., 2009). Adolescenten die een hogere levenstevredenheid hebben, hebben ook betere resultaten op school en hebben minder last van angst en depressie (Gilman & Heubner, 2006). Pesten wordt negatief geassocieerd met een agressieve houding, impulsiviteit en

dominantie (Olweus, 1997). Gepest worden heeft gevolgen voor het welzijn van de slachtoffers. Zij zijn angstig, hebben een negatief zelfbeeld en voelen zich alsof ze gefaald hebben (Cook et al., 2010; Olweus, 1997). Het is daarom belangrijk om meer te weten te komen over de verschillen in levenstevredenheid voor de verschillende groepen van pesten. Hierdoor kunnen er interventies opgezet worden, waardoor de levenstevredenheid wordt verhoogd en het pesten wordt verlaagd. Het is ook belangrijk om de verschillende groepen verder te onderzoeken, aangezien zij verschillen in kernmerken en uitingen (Estévez et al., 2009). Uit het huidige onderzoek blijkt dat de groepen ‘gepest worden’ en ‘pesten/gepest worden’ een lagere levenstevredenheid vertonen in vergelijking met de groep die ‘niet betrokken is bij het pesten’. Een interventie zou de focus eerst kunnen leggen op deze groepen, waarna er gekeken wordt naar de groep ‘pesten’.

Samengevat is de eerste hypothese deels bevestigd voor de groepen gepest worden en pesten/gepest worden. Er zijn geen significante resultaten gevonden voor de groep pesters. Vervolgonderzoek is van belang om deze groep verder te onderzoeken, omdat er uit eerder onderzoek is gebleken dat zij ook een lagere levenstevredenheid vertonen. Ook voor sociale angst, de tweede onderzoeksvraag, is vervolgonderzoek van belang. Levenstevredenheid en sociale angst bleken een negatieve correlatie te hebben, maar deze was niet significant. Ook de invloeden van angst kunnen van belang zijn voor de verschillende groepen van pesten.

Literatuur

- Cook, C.R., Williams, K.R., Guerra, N.G., Kim, T.E., & Sadek, S. (2010). Predictors of bullying and victimization in childhood and adolescence: a meta-analytic investigation. *School Psychology Quarterly*, 25, 65-83. doi: 10.1037/a0020149
- Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75. doi: 10.1207/s15327752jpa4901_13
- Ellis, B.J., Dishion, T.J., Gray, P., Hawley, P.H., Volk, A.A., Del Giudice, M., . . . Wilson, D.S. (2012). The evolutionary basis of risky adolescent behavior: implications for science, policy, and practice. *Developmental Psychology*, 48, 598-623. doi: 10.1037/a0026220
- Estévez, E., Murgui, S., & Musitu, G. (2009). Psychological adjustment in bullies and victims of school violence. *European Journal of Psychology of Education*, 24, 473-483. doi: 10.1007/BF03178762
- Flaspohler, P.D., Elfstrom, J.L., Vanderzee, K.L., & Sink, H.E. (2009). Stand by me: the effects of peer and teacher support in mitigating the impact of bullying on quality of life. *Psychology in Schools*, 46, 636-649. doi: 10.1002/pits.20404
- Gilman, R., & Huebner, E.S. (2006). Characteristics of adolescents who report very high life satisfaction. *Journal of Youth and Adolescents*, 35, 311-319. doi: 10.1007/s10964-006-9036-7
- Gobina, I., Zaborskis, A., Pudule, I., Kalnins, I., & Villerusa, A. (2008). Bullying and subjective health among adolescents at schools in Latvia and Lithuania. *International Journal of Public Health*, 53, 272-276. doi: 10.1007/s00038-008-7041-1

- Gruber, J.E., & Fineran, S. (2007). The impact of bullying and sexual harassment on middle and high school girls. *Violence Against Women, 13*, 627-643. doi: 10.1177/1077801207301557
- Houbre, B., Tarquinio, C., Thuillier, I., Hergott, E. (2006). Bullying among students and its consequences on health. *European Journal of Psychology of Education, 21*, 183-208. doi: 10.1007/BF03173576
- Isolan, L., Salum, G.A., Osowski, A.T., Zottis, G.H., & Manfro, G.G. (2013). Victims and bully-victims but not bullies are associated with anxiety symptomatology among Brazilian children and adolescents. *European Child & Adolescent Psychiatry, 22*, 641-648. doi: 10.1007/s00787-013-0412-z
- Kaltiala-Heino, R., Rimpelä, M., Rantanen, P., & Rimpelä, A. (2000). Bullying at school – an indicator of adolescents at risk for mental disorders. *Journal of Adolescence, 23*, 661-674. doi: 10.1006/jado.2000.0351
- Karatzias, A., Power, K.G., & Swanson, V. (2002). Bullying and victimisation in Scottish secondary schools: same or separate entities? *Aggressive Behavior, 28*, 45-61. doi: 10.1002/ab.90005
- Keith, T. (2006). *Multiple Regression and Beyond*. Boston: Pearson Education
- Liebrand, J., IJzendoorn, H. van & Lieshout, C.F.M. (1991). *Klasgenoten Relatie Vragenlijst*. Vakgroep Ontwikkelingspsychologie, Katholieke Universiteit, Nijmegen.
- Monks, C.P., Smith, P.K., Naylor, P., Barter, C., Ireland, J.L., & Coyne, I. (2009). Bullying in different contexts: commonalities, differences and the role of theory. *Aggression and Violent Behavior, 14*, 146-156. doi: 10.1016/j.avb.2009.01.004

- Muris, P., & Steerneman, P. (2010). The Revised version of the Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders (SCARED-R): First evidence for its reliability and validity in a clinical sample. *British Journal of Clinical Psychology, 40*, 35-44. doi: 10.1348/014466501163463
- Nansel, T.R., Overpeck, M., Pilla, R.S., Ruan, W.J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among US youth: prevalence and association with psychological adjustment. *The Journal of the American Medical Association, 285*, 2094-2100. doi: 10.1001/jama.285.16.2094
- Olweus, D. (1997). Bully/victim problems in school: facts and intervention. *European Journal of Psychology of Education, 12*, 495-510. doi: 10.1007/BF03172807
- Solberg, M.E., & Olweus, D. (2003). Prevalence estimation of school bullying with the Olweus bully/victim questionnaire. *Aggressive Behavior, 29*, 239-268. doi: 10.1002/ab.10047
- Storch, E.A., & Masia-Warner, C.M. (2004). The relationship of peer victimization to social anxiety and loneliness in adolescent females. *Journal of Adolescence, 27*, 351-362. doi: 10.1016/j.adolescence.2004.03.003
- Strine, T.W., Chapman, D.P., Balluz, L.S., Moriarty, D.G., & Mokdad, A.H. (2008). The associations between life satisfaction and health-related quality of life, chronic illness, and health behaviors among U.S. community-dwelling adults. *Journal of Community Health, 33*, 40-50. doi: 10.1007/s10900-007-9066-4
- Valois, R.F., Zullig, K.J., Drane, W.J., & Huebner, E.S. (2001). Relationship between life satisfaction and violent behaviors among adolescents. *American Journal of Health Behavior, 25*, 353-366. doi: 10.5993/AJHB.25.4.1

Veenstra, R., Lindenberg, S., De Winter, A.F., Zijlstra, B.J.H., Verhulst, F.C., & Ormel, J.

(2007). The dyadic nature of bullying and victimization: testing a dual-perspective theory. *Child Development*, 78, 1843-1854. doi: 10.1111/j.1467-8624.2007.01102.x

Zullig, K.J., Valois, R.F., Huebner, E.S., Oeltmann, J.E., & Drane, J.W. (2001). Relationship

between perceived life satisfaction and adolescent substance abuse. *Journal of*

Adolescent Health, 25, 353-366. doi: 10.1016/S1054-139X(01)00269-5